

ТУВЕ ЯНСОН ЧАЙКИТЕ

Превод от шведски: Анелия Петрунова, 2012

chitanka.info

Отново разбърка подредения куфар, за трети път.

— Но мили Арне — каза Елса, — никога няма да потеглим, ако нямаш доверие на списъците ни. Нали ги подготвяме от седмици!

— Знам, знам, не опявай, само да проверя няколко дреболии...
— Мършавото му лице бе сгърчено от тревога, ръцете му пак бяха започнали да треперят.

„Ще се оправи. Ще се оправи, така каза докторът. Един месец спокойствие е достатъчен. Претоварен е, училището е виновно...“

— Елса? Колко е часът? Мислиш ли, че е прекалено късно да се обадя на директора? Искам само да му разясня, да разясня всичко малко по-подробно.

— Не. Не се обаждай повече, няма нужда. Не го мисли.

„Естествено, че го мисли, през цялото време. Но те отдавна са разбрали, че молбата му за напускане не трябва да се взема насериозно: наясно са и искат да се върне, когато оздравее...“

Арне се обърна към съпругата си и заяви с изморената настойчивост на всяко многократно повторение:

— Проклето училище. Проклети хлапета.

— На тебе силата са ти големите ученици. Тези са твърде малки, толкова им е умът. Но човек трябва да разбира...

— Сериозно? Да разбира? Да приеме, че са диви зверчета, изскочили от ада и готови на всичко, казвам ти, на всичко, за да му провалят работата и да му направят живота черен...

— Арне, престани! Успокой се!

— Точно така — „успокой се“. Страхотно. Да ти кажа, нищо не ме безпокои толкова, колкото такива опити за успокояване!

Елса прихна, напрежението ѝ се освободи под формата на бурен смях, смях, който веднага я разхубави.

А той викна:

— Идиотка! Идиотка такава!

С неистово движение събори куфара на пода, обърна ѝ гръб и закри лицето си с ръце.

Елса каза тихичко:

— Съжалявам. Ела.

Той отиде там, където беше седнала, и с глава в обятията ѝ рече:

— Разкажи ми отново как ще бъде.

— Наближаваме все повече и повече. Лодката на татко е мъничка, но солидна. На сватбено пътешествие сме. Ти седиш на носа, никога по-рано не си ходил до архипелага. При всяко ново островче си мислиш: „Тук е!“, но не, пътуваме към най-отдалечената част, към остров, който сега е само сянка на хоризонта. Когато слизаме на сушата, това вече не е островът на татко, а нашето място за седмици наред. Градът и хората остават все по-далеч и по-далеч и накрая съвсем изчезват и нямат нищо общо с нас. Навсякъде само спокойствие. През пролетта дните и нощите могат да са безветрени, безшумни, някак прозрачни... И дълго време не минават никакви лодки.

Тя замълча, а той попита:

— А после?

— Не е необходимо да работим. Никакви преводи. Никаква поща, никакъв телефон. Нищо не е необходимо. Почти не отваряме книгите си. Нито ходим за риба, нито садим. Само чакаме да ни се прииска нещо, а ако не ни се прииска, няма значение.

— А ако ни се прииска? — зададе вечния си въпрос той, а тя отвърна:

— Тогава си играем. Играем си нещо напълно ненужно.

— Ти обикновено с какво си играеш на острова?

Тя се засмя и каза:

— С птиците.

Той се надигна и я погледна.

— Да, с птиците, морските птици. Цяла зима им събирам сух хляб. А когато отида на острова напролет, трябва само да свирна и те ме познават, навсякъде се изпълва с бели криле, дърпат хляба от ръката ми в полет! Най-красивата игра, която можеш да си представиш.

И двамата се изправиха. Елса вдигна ръце и показа как голямата чайка идва при нея, описа какво е усещането, когато крилото докосне бузата ти, колко меко, и когато студените плоски крака намерят опора върху дланта ти, доверчиво. Вече не разказваше на него, а на себе си, говореше за своята чайка, онази, която се връщаше всяка пролет и тропаше с човка по кухненския прозорец, казваше се Касимир.

— Що за име — рече Арне.

— Да, нали! — Елса го прегърна и вдигна поглед към лицето му:
— Какво ще кажеш, да си лягаме вече, а?

— Разбира се, но нали знаеш, сега спя малко неспокойно, боя се да не ти преча. Сок ли да донеса или вода?

— Вода — каза Елса.

Тръгнаха едва привечер. Топлата светлина на залеза все още се стелеше между морето и небето, беше абсолютно тихо и неописуемо красиво. Големите острови останаха зад гърба им и се заредиха съвсем малки островчета, които очертаваха иначе невидимата линия на хоризонта. Арне седеше на носа, понякога се обръщаше и двамата се усмихваха един на друг. Тя насочи вниманието му към дълга редица прелетни птици, които минаха над тях в посока на север; показва му ледените потапници, които изпърхаха наблизко със светкавично бързи движения на крилете, плътно над отраженията си във водата. Извика:

— Комитетът по посрещането!

Но той не я чу заради шума на двигателя.

И ето че пристигнаха. Вдигна се облак от крякащи морски птици, тебеширенобял на фона на вечерното небе, стотици и стотици сякаш. Арне стоеше с фалина^[1] в ръка и гледаше към крещящото им множество.

— Ще се успокоят — каза Елса, — но нали в момента мътят... Стига просто да внимаваме с гнездата, защото са досами хижата.

Привързаха лодката и пренесоха багажа; тя му даде ключа, за да отвори. Хижата се състоеше от една-единствена ниска стая с четири прозореца и застинал вътре влажен хлад. През всяко стъкло се виждаше безкрайното море.

— Нереална гледка — рече Арне, — все едно си на планински връх или в балон. Тази нощ май ще успея да се наспя. Как мислиш, да оставим за утре разопаковането на багажа, а? Нали не е нужно да палим свещи? Ами печката?

— Не, не е нужно нищичко да правим — отговори Елса. — Всичко е наред.

Крясъците се понесоха преди изгрев-слънце — сякаш хиляди разгневени птици се бяха нахъсали за нападение; краката им тропаха по ламаринения покрив, като че ли обсаждаха хижата, бяха навсякъде.

Арне събуди Елса и попита:

— Какво им става?

— Сутрин винаги е така — отговори тя. — Една крясва и другите отговарят. Сигурно след малко ще утихнат. Хайде да поспим още малко.

Хвана ръката му в своята и веднага заспа. Птиците продължиха да се надвикват. Той се помъчи да не обръща внимание, но усети как се прокрадва старият му страх, ужасът от шумове, от невъзможност за контрол. Спаси го споменът за славния завършек на предната нощ; отдаде се на подновения копнеж да закриля и птиците спряха да го интересуват.

Когато слънцето изгря и в стаята блисна ярка розово-оранжева светлина, навън всичко бе утихнало.

„Уча се на спокойствие — помисли си той, — ще се науча.“

Пиха сутрешно кафе.

Изведнъж на прозореца се почука. Елса скочи и възкликна:

— Касимир! Върнал се е!

Опряна на стъклото стоеше огромна чайка, изглеждаше нетърпелива.

Арне каза:

— Има ли още кафе?

— Ще го стопля... Чакай малко... — Елса бързо нахисна сух комат в една купа, нарязва вътре края на парче кашкавал на подходящи дребни хапки, изнесе всичко на стълбището, подсвирна с птичето си подсвирване, вдигна купата с красивите си заоблени ръце и Касимир дойде и кацна на едната, за да се нахрани.

— Видя ли! — извика тя. — Помни ме!

Арне попита:

— До колко години живеят?

— Четирийсет, в най-добрия случай.

— Винаги ли се връщат?

— Винаги.

Арне първи зърна гагата. Кълвеше под храста до стълбището, едва различима на фона на кафяво-сивата пролетна земя.

— Добра поличба — рече Елса сериозно. — Чудно, че не е избягала след пристигането ни... Сега ще остане при нас чак докато се излюпят малките ѝ. Не е ли чудесно!

Арне наблюдаваше застиналата на място гага очарован, струваше му се, че издължената ѝ физиономия изразява търпение и мъдрост.

— Никога преди не съм виждал гага. Ще поседя тук, на стълбите.

— Добре, скъпи. Аз ще разопаковам багажа.

Арне дълго съзерцава неподвижната птица, мъдрата птица, която разбираше, че не трябва да се плаши. Бавно мина покрай нея и продължи към другия край на острова. В близост до предпазния буй го връхлетя гневен рояк шумни птици, които взеха да се стрелкат към него отново и отново, да пикират като изстребители — точно и яростно, а той крещеше срещу тях и размахваше паникьосано ръце. Усети мълниеносни удари от криле по главата и изведнъж нещо го бодна, леко, злобно ощипване. Той се сви върху скалата с ръце пред лицето и завика:

— Елса! Елса!

Тя дотича, също с викове:

— Там са гнездата! Повечето гнездат от тази страна, трябваше да те предупредя...

Слязоха до хижата, той се хвърли на леглото и се втрени в стената.

— Толкова съжалявам — каза тя. — По това време на годината са агресивни, а и са се навъдили твърде много... Ако понечиш да ги удариш, стават още по-нападателни...

— Знам. Твърде много са, това е, твърде много във всяка идиотска паралелка. И ако понечиш да ги удариш, стават още по-нападателни. Не казвай нищо. Мисля да поспя.

Привечер излезе да погледа гагата. Две чайки разиграваха странен спектакъл на скалата до него с бърза серия кратки, силни крисъци и буйно плющене на криле — мъжкият се съвкупяваше с женската си.

Арне се прибра вътре.

— Животинско — каза. — Отблъскващо.

— Така ли мислиш? Аз го намирам за красиво. Зеленчуковата супа ли да изядем днес, или кокошката?

— Каквото искаш, все едно.

Елса лежеше будна и чуваше зова на ледените потапници. Щеше да ѝ е приятно да му разкаже за потапниците, за тяхната загадъчност, да го накара да се вслуша в повика им далеч в морето, но след сблъсъка им при буя не смееше да говори за птици. Ръцете му отново трепереха и от няколко дни не си беше подавал носа навън. Стигаше само до стълбището, където седеше и наблюдаваше гагата. Веднъж каза: „Изглежда в мир с всичко, нали?“. И попита кога ще се излюпят малките.

Посещенията на Касимир започнаха да притесняват Елса — вече в никакъв случай не можеше да му позволи да чука по стъклото, така че премести кутията, на която той кацаше, скри и купата му за храна. Но където и да отидеше, чайката я следваше с жално, трогателно писукане. Арне гледаше и коментираше язвително, затова накрая и Елса започна да избягва излизанията. Отмяташе набързо задачите си навън, хвърляше храната за Касимир на скалата и отново се шмугваше в хижата само ако Арне четеше или спеше. Станаха неестествено предпазливи един с друг и говореха главно за безобидните дреболии от ежедневието.

Една нощ вятърът смени посоката си и задуха от североизток. Елса се събуди от промяната му, както обикновено ставаше, и отиде до прозореца да нагледа лодката.

— Арне — рече, — лодката не седи добре, въжетата се опъват.

Долу на брега много внимаваше да не обяснява какво трябва да се направи: даде му време и той доста прилично се справи с въжетата. Птиците мълчаха.

На сутринта Арне беше по-весел, отколкото напоследък: слава Богу, най-сетне малко радост. Както обикновено, отиде да нагледа гагата, която спеше под розовия си храст.

— Спи — прошепна. — Скоро храстът ще се разлисти. Така ще се чувства по-защитена, нали?

— Със сигурност — отговори Елса. — Тогава ще й е най-добре. Хайде да се разходим покрай брега и да потърсим съчки. Подпалките свършиха, а по-едрите цепеници не се разгарят в печката.

— Аз ще се погрижа — каза Арне. — Отивам да нацепя подпалки. Нищо и никаква работа, няма да отнеме много време.

Остави го да иде, но отначало забрави за чайката, която всяка пролет гнездеше до мястото, където цепеха дърва. В мига, когато се сети, се втурна навън да го извика обратно, но вече беше късно. Той се зададе с увиснала в ръката брадва, просна се пак на леглото и рече:

— Имаше три яйца.

— Какво...

— Три яйца. Три птици. Изхвърлих ги в морето. Гнездото също. — Мълча известно време и продължи: — Гнездото отплава. Но яйцата потънаха като камъни, право на дъното.

Елса гледаше гърба му, който излъчваше отчуждение, и изведнъж загуби всякакво желание да му обяснява, че ако разтуриш гнездото на морска птица, тя ще си направи друго точно на същото място и ще го напълни с нови яйца. Слезе до бараката за дърва, откри местопрестъплението и натрупа камъни върху него. Изчака зад бараката, докато чайката се върна: тя разучи камъните, опита да се настани върху тях и отново стана, обиколи, постоя неподвижно известно време и пак пробва. Взе да събира суха трева в човката си и непохватно да я пъха между камъните.

— Колко гадно — прошепна Елса. — Проклето, тъпо...

В гърлото й напя плач и изведнъж й дойде безкрайно до гуша от Арне и въображаемите му ужаси, от превзетата му чувствителност. Изтича до хижата, седна до него на кревата и старателно, безмилостно описа чайката, която търсеше яйцата си. Той слушаше и мълчеше, а накрая се обърна по гръб и се загледа в нея. Подсмихна се:

— И на какво ще си играем сега? На плашенка? На търсене на яйца? Нали уж щяхме да си измислим някоя забавна, напълно ненужна игра?

Елса се изправи, отиде до мивката и с резки движения приготви купата с храна за Касимир, отвори вратата и свирна.

Арне извика:

— Пречиш на гагата! Не можеш ли да си храниш гнусната чайка от другата страна на къщата?

Чайката дойде. Познатият упорит пронизителен крясък, познатите силни меки криле, които галеха лицето. Кацна на китката ѝ, а Елса се засмя високо, остави купичката да падне и обгърна чайката с двете си ръце под бурната съпротива на крилете. Беше точно както си я бе представяла, съвсем същата, гладка като коприна и твърда, огромна жива сила, уловена в обятията ѝ. Ненадейно и изненадващо необичайната бурна радост от прегръдката протече през нея, остави я без дъх, и голямата птица литна с рязък тласък, разпростря криле над брега и изчезна. Стана много тихо. Елса стоеше на мястото си, без да се обръща.

Арне каза:

— Видях ви.

Гласът му беше далечен и сух.

Времето бе меко и сиво този ден — колебливото време, в което изглежда, че всичко стои неподвижно. Листенцата на розовия храст бяха избили набръчкани и светлозелени. Арне не ходи да гледа гагата, но си знаеше, че е там, истинска приятелка.

Трябваше все пак да вземат радиото, но нали бяха решили най-после да поживеят в пълно, благословено мълчание, нали това им беше планът... Привечер откъм морето настъпи гъста мъгла и донесе със себе си още по-дълбока тишина. Островът изведнъж стана нереален, смали се, а четирите им прозореца ослепяха като затъкнати с валма бяла вълна. И всички птици сякаш изчезнаха. Това беше най-подходящото време за гагата да отведе малките си в морето.

Елса приготви вечерен чай. Изпиха го, всеки зачетен в своята книга. След чая Арне излезе на стълбището. Появи се в точния момент и видя как неговата гага бавно ситни надолу по скалата с малките в редичка след нея. Беше смайващо, фантастично, тъй необикновено преживяване, че извика Елса, за да погледа и тя. Последва силен плясък на криле и голяма бяла птица рязко се стрелна надолу, хвана едно от малките и пред безпомощните, ужасени очи на Арне то изчезна късче по късче зад преглъщащите вратни мускули. Той извика с все сила и се втурна да ги защити, вдигна камък и го метна. Нямаше

точен мерник, но сега уцели: птицата падна на скалата с разперени криле — по-бяла от мъглата, като разтворено цвете, — а краката на малкото на гагата още се подаваха от клюна ѝ.

— Елса, ще те убия! — изкрещя Арне.

Тя застана до него и леко докосна ръката му:

— Виж. Продължават.

Гагата и малките се спуснаха до водата и навлязоха в мъглата.

Той се обърна към нея:

— Не видя ли какво стана? Убих Касимир, нападнах го, смачках го твоя Касимир!

Беше силно възбуден, вдигна мъртвата птица за едното крило и отиде да я запокити в морето. Елса стоеше, гледаше подире му и реши да премълчи, че чайката, която изхвърля, е от друг вид. И че нейната, естествено, никога няма да се върне.

[1] Въже за привързване на лодка. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.